

EKSKOGSSKÖTSEL PÅ FLAKULLA

En stafett mellan generationerna

Mats Hannerz, *text och foto*

Skylden på den slingriga skogsvägen hälsar välkommen till fastigheten Flakulla, men gränsmarkeringen är egentligen överflödig. Efter skylden byter den sydsvenska granskogen skepnad till ett luftigt och ljusgrönt bokbestånd. Det följs av björk, ek och blandskogar den sista vägen fram till gården. Det är inget tvivel om att Cecilia Rooth tycker om löv.

Gården Flakulla i östra Blekinge har blivit något av ett centrum för praktiskt verkssamma lövskogsskötare. Det är här som Cecilia Rooth och hennes man Rolf huserar. Förutom arbetet med 170 hektar skog arrangerar de kurser och tar emot exkursioner med täta intervaller. Dagen efter författarens påhälsning en vårdag 2012 väntade ett besök av kvinnliga skogstjänstemän och skogsägare från Ryssland, Tyskland, och Baltikum. Hit kommer också skogsägare som vill lära sig köra motorsåg eller sköta ekskog. På gården får universitetsstudierande från SLU och Linnéuniversitet den praktiska vinklingen på sina akademiska lövkurser.

Cecilia Rooth är värdig arvtagare till sin far Erik Ståål, som var skogsinspektör

på Södra i Jämjö och en nestor på kvalitets-skogsskötsel, inte minst av ek. Ännu idag står eken i centrum på gården. Och tiden har kommit ikapp Cecilia och Rolfs skötselidéer.

– När jag tog över gården år 1977 såg man i allmänhet ner på eken. Det sätt vi skötte skogen på var också på gränsen till förbjudet. Idag är det en helt annan inställning till både ek och till det kontinuitets-skogsbruk som vi faktiskt bedriver, säger hon.

Idag är ungefär en fjärdedel av virkesförrådet lövträd, men lövandelen stiger hela tiden. Granskogen överförs successivt till löv, och ibland hjälper naturen till. Stormen Gudrun drabbade granen hårt medan lövskogen stod kvar opåverkad.

Tre generationer ekskogsskötare. Erik Ståål, Cecilia Rooth och sonen Harald, som nu har börjar slussas in i skötseln.

Till vänster: "Gunborgs ek" skulle enligt då gällande skogspolitik tagits ned. Idag mäter den 65 cm i brösthöjd och den fortsätter att växa.

Rekommenderades att plantera gran

Strax intill gården har Cecilia några ekar som hon vårdar särskilt ömt. De är uppkalade efter hennes egna föräldrar. ”Eriks ek” mäter 54 cm i brösthöjd och ”Gunborgs ek” når 65 cm. Ekarna är nu i övre medelåldern men kommer att vårdas ömt många decennier till. Den skog som de värdefulla träden står i var tidigare klassade som 5:3-bestånd.

– Här blev vi rekommenderade att ta ner hela skogen och plantera gran. Som tur var följde vi inte rådet, säger Cecilia.

Utnyttja de ekar som kommer naturligt

En ganska stor del av gårdens lövskogar bygger på det som tidigare klassades som sly eller skräpskog, även om en del också

är planterat och sått. Cecilia vill gärna missionera om möjligheterna med det som naturen bjuder på. Det är lätt att missa de yngre ekarna som kommer underifrån. Om de bara huggs fria och gärna stamkvistas kan slyekarna förvandlas till kvistfria kvaliteträd.

När Cecilia hittar en ek märker hon ut den med snitsel. När den nått 5-6 cm diameter bestämmer hon om den ska bli ett framtidsträd. Då permanentas märkningen med en röd ring för att trädet inte ska missas i kommande skötsel. Dessutom stamkvistas halva trädlängden.

Utnyttja underbeståndet

På Flakulla är hela kedjan av skötselåtgärder utprovade, fram till slutbeståndet på

Standardklaven räcker inte i ekskogsskötseln. Den här mäter 95 centimeter men når knappt om de största bjässarna.

50-60 ekar per hektar. När det är dags att ta ner dyrgriparna efter kanske 120 år väntar redan ett nytt underbestånd. Marken blir alltså aldrig helt kal.

Den långa omloppstiden för ekar kan tyckas oändlig för den sydsvenska gran-skötaren. Cecilia möter dock ofta andra reaktioner.

– När studenter från norra Sverige kommer hit blir de snarast förvånade. Det är ju samma omloppstider de är vana vid för

barrskogen där uppe, säger hon.

Men visst krävs det flera generationers varsamma arbete innan slutmålet är nått. Cecilia betonar dock att det inte handlar om att sitta och vänta i 120 år.

– Även om ekarna är i fokus måste underbeståndet skötas hela tiden. Där producerar vi grova granar och kvalitetslöv samtidigt som ekarna växer. Det är kontinuitetsskogsbruk, och det är lönsamt. ■

Några ekskötsel tips från Flakulla

SÅ HÄR BÖRJAR DET

Ekskogen kan anläggas med sådd eller plantering, men på Flakulla utnyttjas ofta naturlig föryngring.

Naturligt föryngrade ekar av bra kvalitet ses ut när de är små. De rakaste och finaste växer ofta bland granar. När de är 5-6 cm i diameter kan framtidsstammarna (de som ska bilda det mogna beståndet)

ses ut. Se till att märka träden noga, gärna med färgmarkering, för att inte missa dem i kommande skötsel.

Sådd av ekollon kan göras i hinkar utan botten eller i rör. När plantorna har kommit upp sätts ett stål nät upp för att skydda dem mot bete. Dessa ”Ståålburar” har blivit ett begrepp bland ekskogsskötare.

Ståålburan - skyddar mot både vilt och ogräs.

Frihugg de ekar som kommit upp naturligt.

STAMKVISTA

En första stamkvistning kan göras ungefär när framtidsträden märks ut. Stamkvista så att halva kronan blir kvar. Ett 8 meter högt träd stamkvistas alltså till 4 meter. I nästa omgång görs stamkvistningen upp till 8 meter. Finns tid och ork kan naturligtvis stamkvistningen göras ännu högre, det handlar om vilken tid och ekonomi man vill lägga på jobbet. Men – halva kronan måste vara kvar!

GALLRA HÅRT

Eken är kittlig – den tål inte att andra träd killar kronan. Se därför till att gallra den hårt. Kronan måste få fritt spelrum. En stor krona är en förutsättning för en bra tillväxt. En krona i balans motverkar också vattskotten.

VÄRNA UNDERBESTÅNDET

Även om kronan ska vara fri bör stamarna skyddas med ett underbestånd. Gran, avenbok, rönn och hassel fungerar utmärkt, men de måste hållas efter om de blir för höga. Bok bör undvikas – den konkurrerar hårt med eken. Björken är också lite för snabbväxande för att passa.

HÅLL EFTER VATTSKOTT

Efter gallring och stamkvistning finns alltid risk att eken skjuter vattskott. Cecilia Rooth använder ett egenkonstruerat vattskottsjärn. Redskapet putsar vattskotten både när den skär uppåt och neråt.

Mer tips om ekskogsskötsel finns i Kunskap Direkt,
www.kunskapdirekt.se/adellov ■

Ekens krona får inte krocka med grannens.

Vattskotten måste hållas efter, här med ett specialutvecklat vattskottsjärn..